

BRACO MUŠIČ

PROBLEM KRAJINE V URBANISTIČNEM PLANIRANJU

Urbanistično planiramo in oblikujemo v veliki meri zato, da bi bolje gospodarili s pokrajinskim prostorom in skladneje obravnavali tudi krajino, pejzaž. Analiza krajinskih prvin se vključuje že v programsko fazo urbanističnega načrtovanja, predstavlja pa odločilno osnovo za urbanistično arhitekturni koncept, ki mora odraziti značaj reliefa, podnebne in druge značilnosti narave okoli mesta.

Pri nas še vedno gledamo na krajino kot na enega izmed vzporednih problemov, enega od tistih, ki jih je tudi treba upoštevati, včasih pa jo vrednotimo zgolj s stališča spomeniškovarstvene problematike. To je nevarno, še posebej, če preglase osnovo vsega urbanističnega dela za koncept drugotni faktorji, oziroma, če dajejo ton tisti, ki se v skladu s svojo naravo najhitreje spreminjajo. Sem sodijo na primer ekonomske in družbene dejavnosti in službe, če jih gledamo s stališča današnje tehnologije ali današnjega standarda realizacije. Kadar odpovedo racionalne možnosti usklajevanja z naravo, bi za zadovoljevanje teh elementov morali poiskati zahtevnejše oblike s sodobno tehniko in večjimi dolgoročnejšimi naložbami, pa naj gre za zaščito voda, gozdov, obdelovalnih ali rekreacijskih površin.

Pričujoči referat je avtor prebral na italijansko-slovenskem seminarju v Bologni oktobra letos pod naslovom: *Il problema del paesaggio nella pianificazione urbanistica generale*. Predavanje so spremljali ilustrativni diapozitivi iz arhiva Urbanističnega inštituta SR Slovenije, ki so prikazali predvsem raznolikosti in značilnosti naše pokrajine ter probleme razvrednotenja, ki se danes v njej pojavljajo.

Namen referata ni bil opredeljevati vidike, ki bi bili novi ali izvirni. Problemi urbanizma so namreč splošni. Specifični so le poudarki na določenih pogledih te ali one sredine na te probleme.

Problem krajine lahko v luči urbanističnega načrtovanja gledamo z različnih vidikov, kot so na primer:

- urbanistična ozelenitev, zelenice;
- zeleni pasovi (»green belts«);
- zaščita krajine za rekreacijske potrebe;
- zaščita krajinskih in naravnih znamenitosti (spomeniško varstvo);
- izraz reliefa in krajinskega okvira nasploh v urbanistično arhitekturnem konceptu mesta;
- problem naravnega ekološkega skladja in biološke zaščite;
- problem kmetijskega oziroma sploh gospodarskega izkoriščanja prostora.

V mehanizmu našega regionalnega in urbanističnega načrtovanja so že odmevali številni od zgoraj navedenih, široko zastavljenih pogledov. Nekatere v glavnem teoretične, a tudi že nekatere praktične regionalne urbanistične presoje so obravnavale vprašanja varstva krajinskih značilnosti s posebnim pogledom na splošno kulturno težo te naloge, obravnavale so zaščitna območja glede na turizem in rekreacijo, upoštevale so ekološko skladje ob posameznih posegih v krajino in se vedno resneje ukvarjale s problemom kmetijskega, gozdarskega in surovinskega izkoriščanja.

Urbanizem v ožjem pomenu besede je celo zakonsko uokviril zelene zaščitne pasove, zaščito naravnih znamenitosti v splošnem okviru spomeniškega varstva in uveljavljal širše poglede pri vrednotenju zelenja v samih mestih. Znano je končno, da obstaja nekaj zakonsko opredeljenih narodnih parkov oziroma zavarovanih območij, kot so npr. Plitvice na Hrvaškem, Triglavski narodni park in zavarovana območja Martuljka, Pišence in Trente v slovenskih Alpah, otoka Mljeta ali velebitskih Paklenic ob Jadranu, pragozdna območja v centralnem dinarskem masivu itd. Zavarovana območja imajo strožje ali milejše kriterije varovalnega režima.

Varstvena dejavnost je v načelu poverjena zavodom za varstvo spomenikov in narave, ima svojo zakonsko osnovo, a se v skladu z nadaljnjim izgrajevanjem komunalnega družbeno političnega sistema vse bolj prenaša v pristojnosti ustreznih organov v občinah. V načelu temelji ta dejavnost na znanstveni valorizaciji celotnega območja, na zavarovalnih aktih in na konservatorsko restavracijskih akcijah ter seveda na proučevanju in popularizaciji spomeniškega fonda.

Tu nas seveda zanimajo zlasti urbanistični vidiki varstva in ureditve pejsaža. Tako kot skušamo v našem urbanizmu vse bolj pritegovati v presojo širši okvir mesta, upoštevam tu tudi nekatere regionalne pogoje. *Očitno so namreč prav elementi naravne krajine, pa naj gre za geofizične, floralne ali mikroklimatske, neločljivo vezani na urbanistične ozelenitve in naravni okvir mesta, s tem pa na končni izraz določenega urbanistično arhitekturnega koncepta.*

Omejil se bom na nekaj konkretnih poglavij:

1. Splošne značilnosti naše krajine.
2. Značilni problemi krajine ob mestih.
3. Kriteriji in koncepti zelenih površin v sklopu regulacijskega območja mesta (primer generalnega plana Ljubljane).

1. Pri tem mislim najprej na geografsko raznolikost pokrajinsko-fiziognomičnih regij. Slovenija kot širša regija in enotno etnično ozemlje sega od panonskih ravnin na severozahodu Karavank in Alp na severu, preko goratega in gričevnatega sveta v osrednjem delu do Krasa in Primorja na jugozahodu. Povsod so se v specifičnih zgodovinskih pogojih izoblikovale kulturno geografske poteze, ki odsevajo v značilni parcelaciji, oblikah poselitve ipd.

Raznolikosti so tudi v geološki strukturi tega malega ozemlja, v floralni odeji, podnebjju in gradbenem materialu, poljedelskih kulturah itd.

Eden najznačilnejših, a za nas najzanimivejših elementov je poselitev. Dejstvo, da niso izoblikovane vse, zlasti pa ne srednje kategorije mest, razdrobljenost na zelo majhna kmečka naselja in zlasti razdrobljenost kmečkih gospodarstev bistveno vplivajo na oblikovanje krajinske podobe.

Raznolikost narave same in socialno zgodovinski pogoji so izoblikovali pejsažne kvalitete, ki so po svoji intenzivnosti redke in ob nagli preobrazbi družbenih osnov in tehnologije vredne posebno skrbnega odnosa.

2. Problemi krajine ob mestih, ki se razmeroma hitro razvijajo, so tipični problemi razvrednotenja krajinske podobe, preobrazbe krajinske podobe, ki jih povzročajo industrializacija kmetijstva ali deagranizacija, rušenje ekološkega skladja zaradi krčenja gozdov in melioracij, spremembe v geomorfološki strukturi zaradi površinskih usadov, izkopov ali nasutij, predvsem pa stihijska rast enodružinskih stanovanjskih hiš vzdolž glavnih komunikacij (»ribbon develop-

ment») in na stihijsko razdeljenih agrarnih zemljiščih (»urban sprawl«). Velik odstotek urbaniziranega prebivalstva si je izbral to očitno najučinkovitejšo rešitev svojih stanovanjskih težav. Ko govorim o stihiji, ne mislim, da gre povsod za protipravne pojave, pač pa jo pripisujem dejstvu, da ni bilo urbanistične dokumentacije ali pa je bila pomanjkljiva. Ta bi namreč morala pravočasno usmeriti tok poselitve ob rastočih mestih ali v bližini teh mest ob vasch, ki so se postopno spremenila v spalna naselja (»dormitory towns«).

3. Eno primarnih izhodišč generalnega urbanističnega načrta za glavno mesto republike (in mislim, da se ne motim, če pravim, da tudi za številna druga večja ali pomembnejša mesta v Sloveniji, npr. Celje, Maribor, Bled in dr.) je bilo prav skrb za krajinsko podobo, v katero je mestni organizem vraščen, in za zelene površine v njem. Pri Ljubljani je postal to sestavni del urbanistično arhitektonskega koncepta. V značilnih krakih izoblikovano mesto, ki leži na križišču pomembnih mednarodnih in regionalnih poti, je obdržalo prav do svojega središča segajoče značilne jezike zelenih površin, kar je še poudarjeno z motivom »ljubljskih vrat«, tj. vrzeli med vzpetinama Rožnika in grajskega hriba, oz. Golovca. Ta koncept pomeni ugodno dostopnost do zelenega oboda mesta in preko njega do obsežnejših rekreacijskih območij (npr. ob Savi), vpliva pa tudi na silhueto mesta, kjer so pobočja imenovanih vzpetin zavarovana. Primerjal bi ga s pejsažnim načrtom za Colli bolognesi, o katerem sem bral v aktih VI. nacionalnega urbanističnega kongresa, ki jih je izdal Istituto Nazionale di Urbanistica leta 1958.

Parkovne in druge zelene površine v mestu so po generalnem urbanističnem načrtu že vnaprej zavarovane, se povezujejo z zelenimi prodori in bulvarji in ustvarjajo sistem zelenih povezav med posameznimi naravnimi conami mesta. Vse zelene površine na območju mestnih občin Ljubljane so že sedaj pod enotno jurisdikcijo in tehnično upravo posebnega zavoda.

Podoben je bil koncept generalnega urbanističnega načrta mesta Celja, v katerem se zeleni greben, ki vstopa v zazidano mestno področje s severa, varuje in vizualno povezuje s strmimi zelenimi pobočji južno od središča mesta.

Urbanistični inštitut SRS je ob raznih prilikah opozarjal na potrebo po odgovornem in inventivnem vključevanju pejsažnih elementov in motivov v mestno podobo (v primeru Bleda, Postojne in številnih drugih krajev). Smatrali pa smo vedno, da je kompleksnejše vrednotenje krajine v urbanizmu pomembno tudi za razne druge družbeno pomembne faktorje, med katerimi so zdravstveni, psihološki, turistični itd.

Čeprav navidez izven konteksta tega prikaza je treba omeniti predlog našega inštituta pa tudi drugih avtorjev za pejsažno vrednotenje in oblikovanje večjih ambientov. Že ob gradnji znane avtoceste Ljubljana—Zagreb je prišlo do zelo kompletne pejsažne obdelave, dalje so bile izdelane študije »vizualnega prostora« glavnih prometnih smeri skozi Slovenijo (v okviru Fakultete za arhitekturo za vizualni prostor ceste proti Kopru, v okviru našega inštituta pa ves prometni križ Slovenije, v okviru regionalne analize Gorenjske kakor tudi Posočja pa so bila podana načela za tovrstno valorizacijo vizualnega prostora naselij in prometnih žil med njimi). Iz tega raste oblikovalski koncept koridorjev, v katerih se bo v bodočnosti skušalo koncentrirati čimveč zavestne urbanistično organizacijske in oblikovalske akcije. Gre za prostor glavnih komunikacij, ki teko preko Slovenije, v kateri se koncentrirajo prebivalstvo in dejavnosti. Tu se pojavlja kot primarno vprašanje ustrezna ureditev gospodarskih in komu-

nalno tehničnih infrastruktur in vsega krajinskega vizualnega prostora. Vodi nas predvsem spoznanje, da je Slovenija zelo majhna, zlasti pa je skromen obseg optimalnega naselitvenega prostora.

Skupni cilj vseh teh prizadevanj je bil ustvarjanje osnov za regionalno planiranje in posebej za regionalni ureditveni načrt, kolikor je to sploh mogoče z metodami dolgoročnega predvidevanja in velikih investicijskih posegov, pa tudi za detajlne urbanistične plane, oz. za izolirano nastajanje generalnih urbanističnih načrtov posameznih mest v regiji. Pri delu smo določili tele metodološke stopnje:

1. regionalno obravnavanje problema (krajine in spomenikov ljudske materialne kulture),
2. valorizacija (s posebnim pogledom na značilna območja),
3. rast mest in oblikovanje novih središč, oz. izbira potencialnih lokacij, presoja potencialnih kapacitet pejsaža in predlog komponent za oblikovanje,
4. regeneracija (glede na nove potrebe in za nove namene) historične pokrajine in historičnih urbanističnih organizmov.

Vrednotenje je prvi korak k sodobni kompleksni rešitvi pokrajine in z njo tudi njenega krajinskega izraza. S tem delom je jasno povezano tudi regionalno proučevanje spomeniškovarstvene problematike. Valorizacija zaradi regionalno urbanističnega planiranja, ki pomeni celovit pogled na razvoj pokrajine, se mora ogibati skrajnosti, to je, ne smejo prevladati niti umetnostnozgodovinski vidiki, niti pretežno estetski oblikovni, niti v celoti sodobno urbanistični, pa tudi komercialni ne.

Z vrednotenjem ožjega in širšega zaščitnega območja poskušamo vpeljati dvoje kriterijev za konservacijo oz. regeneracijo prvotne krajine. Treba se je namreč zavedati, da obsolutna statično pojmovna konservacija ni mogoča, ker gre za vitalni element, ki se nenehno preobraža.

Vrednotenje krajine ugotavlja fiziognomično tipiko posameznih delov pokrajine in posredno podaja osnove za zavarovanje ekološkega skladija v pokrajini. S fiziognomično tipiko si ne predstavljamo le členitve regije, npr. na alpski visokogorski svet, alpske doline, ravnine, dobrave itd., ampak tudi ustrezni arhitekturno urbanistični izraz naselij v pripadajočih mikroregijah. Pri tem imamo pred očmi tudi glavne stopnje zgodovinskega razvoja naše pokrajine. Taki veliki mejniki so doba kolonizacije v visokem srednjem veku, obdobje baroka (ki je vtisnil viden pečat našim vaškim in mestnim naseljem pa tudi pokrajini) in končno doba postopne industrijske revolucije. Dalje z vrednotenjem ugotavljamo trenutno razvojno stanje naselij in s tem v zvezi razvrednotenje in spremembe krajinskih motivov zaradi urbanizacijskih tokov.

Poglejmo stvaren primer: nove gradnje so prizadele zaključeno historično urbanistično jedro Radovljice, vokvirjeno v zelenje in logično v poudarjenem izrazu svojega geografskega položaja. Novi del mesta se razvija tesno ob starem, spreminja ali zapira poglede na značilno silhueto. Skrajna posledica tega je, da se Radovljica zliva z naseljem Lesce v enoten, a v oblikovnem pogledu, žal, preveč amorfen naselbinski organizem. Tako delo nam daje prostorske elemente, ki neposredno vplivajo na planske odločitve v regiji, pri tem upoštevamo, kot smo deloma že opisali: vizualni prostor pomembnih komunikacij, zaščitni zeleni pas okrog naselij ali pomembnih historičnih členov naselij, krajinski okvir

umetnostnih in drugih spomenikov, po raznih vidikih zavarovana območja in naravne znamenitosti.

Program, ki smo si ga zastavili ob regionalni analizi Gorenjske iz aspekta generalnega urbanističnega planiranja, je vključeval tudi analizo pobud, ki jih za sodobnega načrtovalca in oblikovalca predstavlja naše urbanistično in arhitekturno izročilo v regiji.

Pri tem smo proučevali:

1. odnos starih in novih naselij do krajine,
2. sumarne komponente, ki so vplivale na specifično oblikovanje. Te lahko sledimo:

- v prilagajanju stavbne gmote podobi in položaju zemljišča,
- v uporabi lokalnih gradiv in prilagajanju podnebnim razmeram,
- v vplivu socialno-ekonomskih okoliščin in antropocentričnih meril,
- v oblikovnih prvinah itd.

S tem seveda ne mislimo navajati k »sodobnemu romantizmu« ali k uporabi folklornih likovnih elementov, s čimer so si včasih naivno predstavljali »nacionalno po formi«. Tako pojmovanje bi bilo tudi daleč od sodobnega odnosa do regionalne usmeritve arhitektov. S prej omenjenimi pobudami bo morali predvsem najti pot k usmerjanju masovne (cenene) graditve. Lahko bi taka usmeritev tudi pri zahtevnejših objektih doprinesla skladnosti in kontinuiteti v plastičnem izrazu naselij. S krajinskim izročilom povezujemo tudi naloge in problematiko varstva historigičnih ambientov in arhitekturnih ter drugih kulturnih spomenikov. Sodimo namreč, da gre za borbeno in živo dejavnost, pri kateri nas ne vodijo kabinetni ali sentimentalni nagibi, temveč aktivni odnos do podobe krajine in naselij, ki odražajo samobitnost našega človeka, njegov odnos do tal, podnebja in gradiva. To so prvine pozitivne tradicije in kontinuitete, ki poleg drugega tudi bogati naš življenjski ambient.

Ostane seveda vprašanje moderne arhitekture kot oblikovno samoniklega in opredmetenega izraza duhovne usmeritve naše družbe. Pri tem gre seveda še posebej za povezavo naših sodobnih hotenj v arhitekturi s splošnimi, svetovnimi. V okviru, ki smo si ga zastavili s tem prikazom, ne moremo tako daleč. Možna pa je kratka primerjava s preteklostjo.

Veliko število različnih pogledov in bogastvo oblik v sodobnem arhitekturnem oblikovanju (neoromanticizem, neobrutalizem, miesovska, corbusierovska, japonska in skandinavska usmeritev, oživitve secesije, plasticizmi in tehnologizmi, modularizmi in surrealistični fantazmi) in še kaj bi kazalo, da smo pred velikim očiščenjem. Nekateri vidimo tako očiščenje v dveh možnih, danes sicer že precej opredeljenih, a močno razhajajočih se smereh:

v »regionalistični« (bolj lirski) in v »geometrično racionalistični« (bolj dramatski) usmeritvi.

Prva je dovzetnejša za teko imenovano ljudsko (funkcionalno) tradicijo, druga mogoče za izročilo antične klasike. Prva se poskuša prilagajati sedanjemu okolju in vzvalovljenosti ali poraščenosti pokrajine, druga hoče biti v nasprotju s tem okoljem. Slovenci smo, po mojem, bolj kot drugi, razpeti med obe veljavni in živi, rastoči in — večni skrajnosti.

Razmeroma lahko in preprosto je govoriti o taki ali drugačni usmeritvi sodobne arhitekture; tudi smo si kaj hitro edini, da bi bilo treba npr. v gorenjskem naravnem okolju postaviti kraju ustrezno zgradbo. *Težje pa je opredeliti*

pojem kvalitete in pri tem govoriti isti jezik kot sobesedniki. Pri tem pa je ravno kvaliteta arhitekture odločilni faktor za ustvarjanje celotnega ambiena.

Sistematična estetska vzgoja najširših množic je ena pot iz sedanje zadrege, boj za večjo strokovno cnotnost in poglobljene ter razčiščene teoretske poglede strokovnjakov, je druga pot. Ne prve ne druge še ne ubiramo dovolj hitro. Vrednote pa izginjajo.

Varstvo narave, pokrajine in spomenikov dobiva v našem intenzivnem družbeno gospodarskem življenju vsak dan nove naloge, stoji vsak dan pred novimi usodnimi odločitvami in (lahko še usodnejšimi) skušnjavami. Svojo nalogo mora opravljati na »planerski« način, daleč vnaprej, pogumno in odločno mora valorizirati in razglašati zavarovano izročilo.

Najprej nas je presenetila hitra urbanizacija (in z njo graditev stanovanj), zdaj so nas presenetile materialne možnosti za rekonstrukcijo mest in socialistična preobrazba kmetijstva, jutri nas bodo presenetile weekend hišice po podežlju in še nove naloge, značilne za revolucionarno razgiban čas in intenzivno vključevanje v tempo svetovnega gospodarskega razvoja.

V naš življenjski prostor sodi tudi pokrajina, ki jo označujeta njen nastanek in zgodovinsko, družbeno, gospodarsko in tehnično pogojeni vidni svet s svojo notranjo, biološko usklajeno zgradbo. Ali, kot je zapisal Leibudgut: »V prapokrajini so uravnavali njen razvojni tok posebni zakoni, v civilizirani pokrajini pa je izginilo samostojno uravnavanje ravnotežja, ki je značilno za pokrajinsko harmonijo, ter postalo v celoti odvisno od človekovega početja«.

Urejena krajina pa je dokaz večno snujoče človekove misli in ustvarjalnosti njegove roke.

BRACO MUSIČ

THE PROBLEM OF THE LANDSCAPE IN THE TOWN PLANNING

The present contribution is a partly completed report read by the author on the Italo-Slovene symposium at Bologna in October 1964 under the title: The Problem of the Landscape in the General Town Planning (Il problema del paesaggio nella pianificazione urbanistica generale).

The author states critically that we have been looking upon the landscape as at one of the side-problems. This view represents a special danger if the basis of the urbanist's work is overtuned by secondary factors resp. by those ones which change the most fast e. g. economical and social activities and services with to-day's technology or on the present's day level of realization. These elements should be satisfied by contemporary technics and by higher investments of longer terms if it is the case of protection of waters, forests, cultivated superficies or recreational ones.

The author is especially interested in urbanistic aspects of the protection and organisation of the landscape. Geophysical, floral, and microclimatic elements of a natural region are inseparably bound to the towngreens and the natural frame of the town consequently as well to the final outlook of a determined urbanistic architectural conceit.

He has restricted himself to some concrete chapters:

1. Characteristics of our landscape in general (especially the diversities of the landscape physiognomic regions and town scale).
2. Characteristical problems of the landscape near the towns.
3. Criteria and concepts of green superficies in the complex of the town regulation area (example of the general plan of Ljubljana).

All up-to-date valorization and landscape endeavours have been creating bases for the regional planning and especially for the regional organization planning inasmuch it is possible by methods of long term foreseeing of big investment interventions,

but also for detailed urbanistic plans resp. the isolated arising of general urbanistic plans of single places in a region. At this work we have the following methodological degrees:

1. regional treatment of the problem (of the landscape and with it that one of monuments of material culture);
2. valorization of decomposed characteristic areas;
3. the growth and formation of new centres, resp. the choice of potential locations, the examination of potential capacities of the landscape and the proposal of design components;
4. regeneration (according to new requirements and for new purposes) of the historical landscape and historical urbanistic organisms.

The program put forward e. g. by the Urbanistic Institute of the S. R. Slovenia at the regional analysis of the Upper Carniola because of the general urbanistic planning, has included also the analysis of suggestions represented for the modern planner and designer by the urbanistic and architectural tradition in the region.

With this we have taken into account:

1. the relation of old and new settlements to the landscape,
2. the summary components which have influenced the specific design. At this belong: the accommodation of the building bulk to the configuration of the territory, the use of local building materials and the adaptation to the climatic conditions, the influence of social and economical conditions and antropometric scales, the discipline of design elements, etc.

The systematical aesthetic education of largest crowds is one way leading out of the present trouble; the struggle for a higher specialist unity and for deeper and clarified theoretical views of specialists is the other way. We have not been following the one nor the other one enough fast. Meantime the values go on disappearing.

The protection of nature and the preservation of monuments are getting new tasks every day in our intensive social and economic life and they are facing new fatal decisions and perhaps more fatal yet temptations. They must accomplish their duty in a »planning« manner, far in advance, bravely and resolutely they valorize and divulge the protected tradition.

First we have been surprised by the fast urbanization (and with it the building of flats), now by the material possibilities for reconstruction of towns and by the socialist transformation of agriculture, to-morrow we shall be surprised by weekend cottages in the country and by more new tasks, characteristic for a revolutionarily agitated time and the intensive incorporation in the fast economic development of the world.

A designed (organized) landscape is the proof of the eternal planning man's idea and creative force.

БРАЦО МУШИЧ

ПРОБЛЕМА ЛАНДШАФТА В ГРАДОСТРОИТЕЛЬНОЙ ПЛАНИРОВКЕ

Статья является дополнением доклада, который автор прочел на итальянско-словенском семинарии в Болонье в октябре 1964 года под тем же названием.

Автор критически устанавливает, что у нас все еще считают ландшафт одним из параллельных вопросов. Это включает в себе определенную опасность, особенно если в работе градостроителя первое место займут второстепенные факторы, или же весьма быстро меняющиеся факторы, напр. экономические и общественные деятельности и службы, считаясь с современной технологией и с современным уровнем реализации. Эти элементы необходимо согласовать с современной техникой и с крупными долгосрочными инвестициями, ведь дело идет об охране вод, лесов и поверхностей, необходимых для земледелия или для отдыха.

Автора интересуют прежде всего градостроительные аспекты охранения и оформления ландшафта. Геофизические, растительные и микроклиматические элементы природного ландшафта неразрывно связаны с искусственным озеленением и с при-

родными рамками города, т. е., также с окончательной формой определенного градостроительного замысла.

Автор посвятил внимание главным образом некоторым конкретным вопросам:

1. Характерные черты нашего ландшафта, особенно природное его разнообразие.

2. Характерные проблемы ландшафта вокруг городов.

3. Критерии и замыслы зеленых поверхностей как составной части устройства городской территории (пример генерального плана города Любляны).

Все до сих пор проведенные предварительные работы составляют базу региональной планировки и особенно регионального плана устройства, поскольку это вообще возможно при помощи методов долгосрочного предвидения крупных инвестиционных мероприятий, а также базу подробных планов градостроительства или же изолированного возникновения генеральных градостроительных планов отдельных городов в определенной местности. При этом мы различаем три методологические степени:

1. Региональное рассмотрение проблемы ландшафта и его памятников материальной культуры.

2. Определение ценности ландшафта и разделение на характерные зоны.

3. Рост городов и оформление новых центров, выбор возможного местоположения, оценка потенциальных возможностей ландшафта и определение составных частей оформления.

4. Реставрация (сообразно новым нуждам и новым целям) исторического ландшафта и исторических городских организмов.

Так, напр. программа работы Института градостроительства СР Словении по региональному анализу Гореньске включает также анализ значения, которое для работы современного проектировщика представляет градостроительная и архитектурная традиция определенной местности.

При этом мы считались:

1. С взаимоотношением между старыми и новыми населенными пунктами и ландшафтом.

2. С суммарными компонентами, которые повлияли на специфическое оформление. К последним относятся: согласование всех зданий с конфигурацией местности, употребление местных строительных материалов и приспособленность стройки к климату, влияние социально-экономических условий и антропоцентрических критериев, элементы оформления и т. д.

Систематическое эстетическое воспитание широких масс является одним из путей к выходу из теперешнего положения. Очень важно также идейное единство специалистов и большая ясность и глубина их теоретических взглядов. К сожалению, все это достигается слишком медленно и много ценного уже потеряно.

Перед охранением ландшафта, природы и памятников культуры в связи с интенсивностью нашей общественной и экономической жизни ежедневно встают новые задачи, а также новые испытания и возможность роковых ошибок. Мы должны заблаговременно планировать нашу работу, не терять из вида имеющихся ценностей и их последовательно охранять.

Сначала нас застал в расплах быстрый рост городов и жилищного строительства, потом материальные возможности реконструкции городов и социалистическое преобразование сельского хозяйства. Завтра то же может случиться с дачами в окрестностях городов. Есть и другие вопросы, столь характерные для нашего бурного времени и для интенсивного включения в темпы мирового экономического развития.

Благоустроенный ландшафт является доказательством творческой мысли человека.